

V. 4. SVĚT KOLEM NÁS (Skn)

Vyučovací předmět **svět kolem nás** vychází ze vzdělávací oblasti **člověk a společnost** a vzdělávacího okruhu **společenskovední základy**.

Vyučovací předmět **svět kolem nás** má komplexní charakter. Obsahuje učivo týkající se člověka, rodiny, společnosti, vlasti, přírody, kultury i techniky. Umožňuje pohled do historie i současnosti a směřuje k rozvíjení dovedností pro praktický život. Žáci se učí pozorovat a pojmenovávat věci, jevy, děje a jejich vzájemné vztahy.

Cílem je vybavit žáky potřebnými vědomostmi o podstatě a fungování společnosti, právech a povinnostech občanů v běžném životě s důrazem na právní vědomí a občanskou odpovědnost.

Výuka tohoto předmětu směřuje k pozitivnímu ovlivňování žáků tak, aby jednali odpovědně nejen ve vztahu k sobě, ale i ve vztahu k druhým a nenechali sebou manipulovat.

■ OBSAHOVÉ, ČASOVÉ A ORGANIZAČNÍ VYMEZENÍ PŘEDMĚTU

Obsah vyučovacího předmětu **svět kolem nás** je rozdělen do čtyř **tematických celků**:

1. **místo, kde žijeme**
2. **lidé kolem nás**
3. **lidé a čas**
4. **rozmanitost přírody**

V tematickém celku **místo, kde žijeme** se žáci učí chápat organizaci života v rodině, v obci, v celé republice. Při vzdělávání je kladen důraz na praktické poznávání místních a regionálních zvyklostí a na přímé utváření zkušeností žáků. Praktické poznávání nejbližšího okolí školy a bydliště, obce i celé republiky postupně rozvíjejí národní cítění žáků a jejich vztah k naší zemi.

Tematický celek **lidé kolem nás** je zaměřen na postupné osvojení základů společenského chování a vhodného jednání mezi lidmi. Žáci se seznamují se základními právy a povinnostmi občana. Měli by si uvědomit podstatu a význam tolerance a vzájemné snášenlivosti, rovného postavení mužů a žen, solidarity a pomoci mezi lidmi.

Prostřednictvím tematického celku **lidé a čas** se žáci učí orientovat v čase.

V tematickém celku **rozmanitost přírody** si žáci poznávají rozmanitost živé a neživé přírody. Žáci odhalují souvislosti mezi přírodními podmínkami a životem lidí a jsou vedeni k tomu, aby si uvědomili, že Země a život kolem ní tvoří jeden nedílný celek, ve kterém jsou všechny hlavní děje v souladu a rovnováze. Tuto rovnováhu může člověk snadno narušit a jen velmi obtížně obnovit. Sledováním vlivu lidské činnosti na krajinu se žáci učí hledat možnosti, jak se sami mohou zapojit do ochrany přírody.

Podle školního učebního plánu jsou vyučovacím předmětu **svět kolem nás** věnována **1 vyučovací hodina týdně**.

Z kapitoly „Zařazení průřezových témat“ je zřejmé, jakou formou se v předmětu **svět kolem nás** realizují jednotlivá **průřezová témata** (kapitola III.5., strana 20 - 44).

Výuka může probíhat v kmenové třídě, ale významnou součástí výuky jsou vycházky zaměřené na poznávání přírody i orientaci v obci, výstavy a exkurze zaměřené na poznávání historie i současného života regionu a sledování dokumentárních filmů o České republice.

Ve výuce lze využívat jednoduché výukové programy i práci s interaktivní tabulí a interaktivním displayem.

■ VÝCHOVNÉ A VZDĚLÁVACÍ STRATEGIE PŘEDMĚTU

Klíčové kompetence

● **Kompetence k učení**

- učíme žáky porozumět základním obecně známým termínům, znakům a symbolům (např. při práci s mapou a jízdními řády)
- učíme žáky provádět jednoduchá pozorování a experimenty (podle pokynů vyučujících s využitím obrázkových návodů a procesuálních schémat)
- učíme žáky hodnotit výsledky pozorování a jednoduchých experimentů (s pomocí návodných otázek)
- motivujeme k učení; nároky přizpůsobujeme individuálním možnostem žáků, a tak umožňujeme každému žákovi zažít pocit úspěchu (rozlišujeme základní a rozšiřující učivo podle individuálních možností žáka)
- hodnotíme nejen míru splnění požadavků, ale také individuální pokrok žáka v souladu s jeho individuálními možnostmi
- při hodnocení používáme převážně prvky pozitivní motivace, ale učíme žáky adekvátně reagovat i na oprávněnou kritiku
- všechny osvojené poznatky procvičujeme na praktických úlohách ze života - vlastní aktivní práci (nejen předáváním již hotových faktů) si žáci nové poznatky nejen lépe zapamatují, ale také je lépe využijí při samostatném řešení praktických problémů ze života
- řešením praktických úloh vedeme žáky k pochopení významu vzdělávání pro život
- podporujeme samostatnost a tvořivost
- učíme trpělivosti, povzbuzujeme
- vedeme žáky k odpovědnosti; vyžadujeme co nejkvalitnější splnění zadaných úkolů v rámci individuálních možností každého žáka

● **Kompetence k řešení problémů**

- učíme žáky, jak některým problémům předcházet (respektováním pravidel chování, nácvikem asertivní komunikace, seberegulace a metod ochrany před různými formami manipulace a zneužívání)
- učíme žáky jednoduchým způsobem popsat své problémy a vhodnou formou požádat o pomoc při jejich řešení
- vytváříme pro žáky konkrétní problémové situace úzce spojené s jejich každodenním životem, jejichž řešením si upevňují a prohlubují osvojené učivo
- podporujeme týmovou spolupráci při řešení problémů, vedeme žáky k osvojení komunikačních a sociálních dovedností potřebných pro práci v týmu (všechna praktická cvičení jsou vhodnou příležitostí pro práci ve dvojici nebo ve skupině)
- učíme žáky aktivně uplatňovat svoje práva - jednat s úřady i pomáhajícími organizacemi (s pomocí asistenta nebo jiné kompetentní osoby)
- učíme žáky přijímat důsledky svého chování
- učíme žáky chápat, jak lidské aktivity mohou ovlivňovat stav životního prostředí, učíme žáky předcházet problémům aktivní ochranou přírody (třídění odpadů, šetření vodou a elektřinou apod.)
- neustále monitorujeme, jak žáci zvládají řešení problémů

● **Kompetence komunikativní**

- rozvíjíme komunikační dovednosti, učíme žáky volit vhodné komunikační prostředky v různých společenských situacích
- nacvičujeme komunikaci s úřady a pomáhajícími organizacemi (s pomocí asistenta nebo jiné kompetentní osoby)
- rozvíjíme slovní zásobu žáků, učíme je jednoduchým, ale srozumitelným způsobem popisovat věci, jevy a děje, které je obklopují
- učíme žáky rozumět jednoduchým běžně používaným obrazovým materiálům (obrázkovým návodům, procesuálním schématům, jednoduchým značkám na mapě apod.)
- učíme žáky naslouchat druhým jako základ účinné komunikace
- rozvíjíme schopnost žáků používat klidnou a společensky přijatelnou argumentaci při obhajování svých názorů
- dbáme na kulturní úroveň komunikace, netolerujeme nezdvořilé a vulgární vyjadřování

● **Kompetence sociální a personální**

- vedeme žáky k pochopení nutnosti stanovení pravidel a jejich respektování
- důsledně vyžadujeme dodržování pravidel slušného chování ve škole i při mimoškolních akcích
- rozvíjíme schopnost sebeovládání žáků
- učíme žáky navozovat a udržovat přátelské a partnerské vztahy na základě respektu, tolerance a empatie
- vedeme žáky k odmítavému postoji ke všemu, co narušuje dobré vztahy mezi lidmi
- učíme žáky nést následky svého nevhodného chování
- učíme žáky vhodnou formou požádat o pomoc, nabídnout a poskytnout pomoc druhým (podle svých možností), prožívat pocit uspokojení z poskytnuté pomoci a za poskytnutou pomoc neočekávat protislužbu
- netolerujeme nekamarádkské chování a odmítnutí právem požadované pomoci

● **Kompetence občanské**

- učíme žáky respektovat společenské normy, pravidla soužití a právní ustanovení a uvědomovat si rizika a možné důsledky jejich porušování
- netolerujeme agresivní, hrubé, vulgární a nezdvořilé projevy chování žáků
- seznamujeme žáky se základními právními dokumenty formulujícími práva a povinnosti občanů ČR (Ústava ČR, Listina základních práv a svobod, Zákoník práce)
- vedeme žáky k pochopení základních principů fungování demokratické společnosti
- vedeme žáky ke kritickému postoji ke všem projevům rasismu, xenofobie, diskriminace, násilí, zneužívání a vandalismu
- učíme žáky chovat se s úctou ke všem lidem bez ohledu na pohlaví, národnost, rasu, náboženské vyznání, sexuální orientaci, zdravotní stav a věk
- vedeme žáky k respektování autorit
- seznamujeme žáky se systémem zdravotní a sociální péče v České republice
- vedeme žáky k odpovědnosti za ochranu životního prostředí jako základní podmínky ochrany zdraví každého člověka
- seznamujeme žáky s dopadem různých lidských činností na životní prostředí, učíme žáky hledat ekologicky vhodnější řešení

● **Kompetence pracovní**

- učíme žáky pracovat podle praktické ukázky požadované činnosti, ústních instrukcí vyučujících, obrázkového návodu, procesuálního schématu a písemného návodu (např. při provádění jednoduchých experimentů)
- učíme žáky respektovat časovou posloupnost jednotlivých pracovních úkonů
- měníme pracovní podmínky, a tak žáky vedeme k adaptaci na nové pracovní podmínky
- vedeme žáky k odpovědnosti za plnění svých pracovních povinností, vedeme žáky ke snaze odvést maximální výkon dle svých možností
- vedeme žáky k dodržování a včasnému plnění pracovních závazků
- vedeme žáky k dodržování zásad ochrany zdraví, bezpečnosti a hygieny práce, ochrany životního prostředí a materiálních hodnot nejen ve škole, ale i mimo ni
- učíme žáky plánovat si práci a organizovat své pracovní místo a tím předcházet možným problémům
- učíme žáky reálně posoudit svoje možnosti uplatnění na pracovním trhu
- seznamujeme žáky se systémem celoživotního vzdělávání a možnostmi rekvalifikace
- učíme žáky vyhledávat informace o možnostech pracovního uplatnění a spolupracovat s úřady práce
- seznamujeme žáky s právy a povinnostmi zaměstnanců a zaměstnavatelů vyplývajícími z pracovního poměru podle Zákoníku práce
- vedeme žáky k pochopení vztahu mezi kvalitou a množstvím odvedené práce a výší odměny za práci
- seznamujeme žáky se systémem péče o nezaměstnané

▣ VÝSLEDKY VZDĚLÁVÁNÍ

1. MÍSTO, KDE ŽIJEME

Výsledky vzdělávání

žák by měl:

- 1.1. zvládnout orientaci v okolí bydliště i školy
- 1.2. znát důležitá místa ve městě, v obci
- 1.3. orientovat se v místní dopravě
- 1.4. znát státní symboly a jejich význam
- 1.5. seznámit se s významnými událostmi naší vlasti
- 1.6. jednat ekologicky a chránit životní prostředí

Učivo:

- domov, škola, obec, okolní krajina

- orientace ve městě, v obci

- naše vlast

- státní symboly
- historicky významné události naší vlasti

- doprava: dopravní obslužnost, vlaková a autobusová doprava v regionu, jízdní řády

2. LIDÉ KOLEM NÁS

Výsledky vzdělávání

žák by měl:

- 2.1. rozlišovat základní a širší rodinné vztahy
- 2.2. rozlišovat partnerské a přátelské vztahy
- 2.3. respektovat práva svá i práva druhých
- 2.4. rozpoznat protiprávní jednání a umět přiměřeně reagovat
- 2.5. umět vnímat a tolerovat rozdíly v životě jiných lidí
- 2.6. osvojit si základní pravidla společenského chování
- 2.7. vědět, jak se chovat při setkání s neznámými lidmi
- 2.8. rozpoznat nebezpečné situace a jednání ohrožující lidskou důstojnost

Učivo:

- mezilidské vztahy

- kamarádství, přátelství
- menšiny ve společnosti
- multikulturní soužití
- vztahy k nemocným starým a handicapovaným občanům

- rodina a společnost

- členové rodiny, příbuzenské vztahy
- práva a povinnosti manželů

3. LIDÉ A ČAS

Výsledky vzdělávání

žák by měl:

- 3.1. využívat časové údaje k orientaci během dne
- 3.2. orientovat se v základních časových údajích (rok, měsíc, týden, den)
- 3.3. znát rozvržení svých denních činností
- 3.4. rozlišit minulost, přítomnost a budoucnost
- 3.5. vyprávět o významných událostech vztahujících se k regionu a kraji

Učivo:

- orientace v základních časových údajích

- roční období a jejich charakteristika
- sváteční dny, tradiční zvyky
- významné dny

- proměny způsobu života

- život dříve a nyní
- významné události vztahující se k regionu a kraji
- historické objekty v okolí

4. ROZMANITOST PŘÍRODY

Výsledky vzdělávání

žák by měl:

- 4.1. vysvětlit pojmy živá a neživá příroda, poznat vzájemnou propojenost
- 4.2. rozlišovat skupiny rostlin a živočichů
- 4.3. znát význam vody a vzduchu pro život všech živých organismů i člověka
- 4.4. znát zástupce domácích a volně žijících zvířat
- 4.5. vyjmenovat typické zástupce ekosystému žijících v regionu
- 4.6. poznat nejznámější jedovaté a léčivé rostliny
- 4.7. znát základy péče o pokojové rostliny a domácí zvířata
- 4.8. uplatňovat zásady ochrany přírody

Učivo:

- propojenost živé a neživé přírody

- neživá příroda

- zástupci neživé přírody

- živá příroda

- třídění živočichů, poznávání zástupců jednotlivých skupin živočichů
- výskyt živočichů v přírodě, chov domácích zvířat
- rostliny: systém rostlin, význam a ochrana rostlin, péče o pokojové rostliny, rostliny v přírodě (byliny, dřeviny, jedovaté a léčivé rostliny)

- ochrana přírody a životního prostředí

- ochrana vody, půdy a ovzduší
- hospodaření s odpady, třídění odpadů, možnosti recyklace